

---

8. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL

GONDOLKODJUNK 1.

KÉSZÍTETTÉK: DR. PÁLI JUDIT, KOVÁCS ÉVA, NOÉ KRISZTINA, VITÉZ GYÖNGYVÉR

MODULLEÍRÁS

A modul célja	<ul style="list-style-type: none"> – preventív célú képesség- és készségfejlesztés – tanulási nehézségek megelőzése – szocio-kognitív funkciók fejlesztése preventív célú képesség- és készségfejlesztés
Időkeret	45-90perc
Ajánlott korosztály	<ul style="list-style-type: none"> – 1. osztály – illetve a gyermek esetleges részképesség gyengeségeinek megfelelően később
Modulkapcsolódási pontok	Kapcsolódó modulok: Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok
A képesség-, készségfejlesztés fókuszai	<ul style="list-style-type: none"> – észlelési folyamatok – figyelmi folyamatok – emlékezeti folyamatok – gondolkodási műveletek (fogalmi gondolkodási folyamatok: kiemelten analízis-szintézis)

AJÁNLÁS: FEJLESZTÉSI CÉLOK

A magasabb pszichikus funkciók együttesében a figyelmi, emlékezeti funkciók után az értelmi műveletek elvégzésének háttérében bonyolult gondolkodási folyamatok állnak. Többnyire gondolkodási műveletekről beszélünk, amelyek analógiákkal, asszociációkkal, molekulákkal, konkrét műveletekkel, formális műveletekkel fejlődnek. Megnyilvánulhatnak a cselekvésbe ágyazott problémamegoldásban, majd később a képi-szimbolikus folyamatokban és a szóbeliségben, a fogalmi gondolkodásban. Segítenek az okság megértésében, analitikus-szintetikus, általánosító, konkretizáló, egyenértékűséget megállapító, fogalmi alá-fölé rendeléseket, főfogalmakat, definíciókat stb. folyamatokat jelentenek. Részét képezik a szabálytanulásnak, a gondolkodási és viselkedési stratégiák elsajátításának. Szervező, tervező és a kontroll-folyamatokat biztosító értelmi erőket alakítunk általuk, melybe erősen belemozdulnak számos szociális, érzelmi ágens.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok

Tanulmány a „matematika kompetenciák fejlesztése célzott képesség-, készségfejlesztéssel” FKM és FMŰ modulokhoz

Páli Judit (1980)

A gondolkodási stratégia fejlődése és fejlesztési lehetőségei Bölcsész doktori disszertáció. Budapest, ELTE.

Páli Judit (1984)

Játék és gondolkodási stratégia I. II. III. In: Óvodai nevelés, 1984. 6.7.8. sz.

Páli Judit, Forgách Balázs (2005)

Diagnosztikus és korrekciós programcsomag, Pihenő mackók gyermekkártya Budapest, Kukucs Stúdió Játékműhely– Novum Kiadó.

Kagan, Spencer (2001)

Kooperatív tanulás Budapest, Önkonet.

Csillagszem Fejlesztő Általános Iskola

Prevenációs Programja

A matematika nehézségekkel/zavarokkal küzdő gyermekek fejlesztése matematika órán és azon kívül – Pedagógus-továbbképzés.

Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

A matematika zavarokkal küzdő/fejlődési dyscalculiás gyermekek vizsgálata 18 éves korig – Pedagógus-továbbképzés.

Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

ÉRTÉKELÉS

– rendszere:

A szöveges értékelésbe beépítetten (félév év végén) a gyermek önmagához történő fejlődését figyelembe véve - a képességfejlesztés területére fókuszáltnak.

– ideje:

Minden tevékenység –módszertől függetlenül- ellenőrzéssel, értékeléssel zárul, hiszen az eredményességhez, hatékonysághoz elengedhetetlen az azonnali visszacsatolás.

– személye:

Az ellenőrzés, értékelés személye függ a tanítási-tanulási folyamat szervezési módjától.

1. A csoportban végzett munka ellenőrzésére ajánlott beiktatni:

a) a csoportos önellenőrzési, önértékelési módszert.

A közösen végzett munka csoportos önellenőrzése, közös szóbeli önértékelése az együttes felelősségvállalást, egymás segítségét, egymásrautaltságát eredményezi, mely a közösségtudat kialakításában, fejlesztésében játszik nagy szerepet.

b) egymás csoportos ellenőrzésére, értékelésére alkalmas módszert,

mely a csoportok közötti együttműködést, bizalmat erősíti. Egymás pozitív megerősítésével, az építő kritikák megfogalmazásával hozzájárul a csoportok közötti kommunikációhoz.

2. A páros munkák heterogén vagy homogén pár esetén is páros ellenőrzéssel, értékeléssel zárulnak.

a) Heterogén pár esetén

nagy hangsúlyt kap az egymásrautaltság, hiszen a tanulás során is erős a segítség, támogatás, és az ellenőrzés során is az egyik gyermek „kistanító” szerepet vállalva javít, dicsér, építő kritikát fogalmaz meg.

b) Homogén pár esetén

a kölcsönös támogatás kapja a főszerepet, az ellenőrzés, értékelés iránya kiegyenlített.

Önálló, egyéni, részben egyénre szabott, vagy individuális munka esetén szükséges:

a) önellenőrzés, értékelés

A gyermek saját munkáját ellenőrizve, a hibáit megfogalmazva önkritikát gyakorol, ezáltal személyisége, belső kontrollja fejlődik.

b) tanítói ellenőrzés, értékelés

Az ellenőrzés-értékelésnek e klasszikus formája külső, objektív kritikát vagy megerősítést fogalmaz meg.

– módszere:

A modul ellenőrzési rendszerének megfelelően (értékelő: a tanító és/vagy a gyermek)

Az ellenőrzési-értékelési mód megválasztásánál figyelembe kell venni az azt megelőző tanulásszervezést, tehát a páros, vagy csoportos tevékenységet páros, csoportos ellenőrzés-értékelés zárja.

A modulban szereplő ellenőrzési, értékelési módok:

CSOPORTBEMUTATÓ SZUMMATÍV ÉRTÉKELÉSÉNEK SZEMPONTJAI

Záró minőségi és mennyiségi ellenőrzés, értékelés három fő részből tevődik össze:

- a. a csoportbemutatókat az osztály értékeli
szempontjai:
  - a bemutatóra szánt időkeret
  - bemutató: tömör, tematikus, érthető, lényegre törő-e
  - a bemutató után kérdés-felelet rész beiktatása csoportos észrevételek megvitatására
- b. a csoport teljesítményéhez való egyéni hozzájárulásokat a csoporttársak értékelik.
A csoportos szóbeli értékelés szempontjai:
  - a feladat érdekessége
  - sikeres elvégzése, esetleges problémák megbeszélése
  - a feladatvégzés hatékonysága
  - az időkeret betartása
  - egyenlő arányú részvétel megléte
  - egyéni felelősségvállalás
  - hangulat a csoporton belül.

FELADATKÜLDÉS – CSOPORTOS MINŐSÉGI ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Minden csoport megadott sorrendben elküld egy kérdést (csoportkonszenzus után) a többi csoportnak, a helyes választ 1 perc múlva utána küldik, a válaszoló csoport önellenőrzéssel ellenőrzi.

DIÁK KVARTETT

A módszer ismétlő, összefoglaló, rendszerező órátípusoknál, órarészleteknél használható.

Előkészítés: A tanár megszámozza a csoportokat, majd minden gyermek választ egy betűjelet (A, B, C, D stb.). A tanár ellenőrzi, hogy minden csoportban minden betűjelnek van-e gazdája.

1. lépés A tanár föltesz egy kérdést. Utasítás: „Győződjetek meg arról, hogy a csoport minden tagja tudja a helyes választ!”
2. lépés A diákok összedugják a fejüket, és megbizonyosodnak arról, hogy mindegyikük tudja a választ. Főlkészítik egymást a válaszadásra.
3. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy betűjelet (A,B,C,D), s azok a diákok, akiknek ez a betűjele, átgondolják a választ, de már nem beszélhetnek csoporttársaikkal.
4. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy számot (1, 2, 3, 4 stb., ahány csoport van), s annál a számú asztalnál ülő, az előbb kiválasztott betűjelű diák válaszol a kérdésre.
A vele azonos betűjelű, de másik csoportban dolgozó diákok kiegészíthetik választát.

MODULVÁZLAT

Változat	Lépések, tevékenységek (az idő megjelölésével) (a mellékekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)
				Munkaformák	Módszerek	
I. Ráhangolódás*, a feldolgozás előkészítése						
1.	<p>A különböző gondolkodási területek mögött felsorakoztatott játékok ráhangolást nem igényelnek. (A modul feladatai alkalmasak arra is, hogy önállóan, a tanítási órák elején ráhangoló játékként használjuk őket.)</p> <p>Az első és második osztályba tervezett GONDOLKODJUNK 1. és 2. feladatait „keverhetjük” a tanítási órák fejlesztendő tartalmának megfelelően.</p>					

Változat	Lépések, tevékenységek (az idő megjelölésével) (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
II. Az új tartalom feldolgozása*						
1.	<p>1.a) Fejzd be a gondolatom! 5-10 perc A gyermekeknek a hallottat, a tanító által elkezdett gondolatot kell befejezniük. Pl.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Télen hideg van, nyáron... – A kutya ugat, a macska... – A gyurma puha, a kő... – A kocka szögletes, a labda... – A mi utcánk keskeny, a főutca az... – A rózsa szára vékony, a fa törzse... – A szőnyeg lent van, a csillár... – A kutyának négy lába van, a csirkének... – 3 után jön a ... – 3 és 5 között van... – A 3 az szám, a b az... – A 6 az páros szám, a 9 az... 	<p>*ritmus figyelmi folyamatok: figyelem tónusa, reakció idő, szabálytartás gondolkodási molekulák: pl. ellentét-párok, összehasonlítása, analógiák, alá-fölérendelés, gondolkodás analitikus folyamatai (analízis), számlálási-, számolási készség, mennyiségi relációk, matematikai előfogalmak, téri-, idői általános tájékozottság beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai*</p>	<p>a bevésődést segíti, ha a következő feladat első fele a megelőző példa záró részével kezdődik: A kutya ugat, a macska... A macska nyávog, a kígyó...</p> <p>tetszés szerinti váltójelek alkalmazása</p>	frontális	tanári irányítás	labda, babzsák

	<p>1.b) Keresd a párját (képekkel) 5-15 perc A tanító által a táblára felhelyezett mintakártya alapján a gyermekeknek ki kell választaniuk a helyes megoldáskártyát (az adott képcsomagból meg kell határozni a feladatkártya párját). A gyermekeknek az általuk felismert szabályt meg is kell fogalmazniuk. (Pl. kislány-szoknya (mintakártya) -fiú -(feladatkártya) kalap? nadrág? kabát?(képcsomag) vagy karóra-kör, vonalzó -... téglatest? téglalap? négyzet?)</p>	<p>*mozgás, finommotoros koordináció látási észlelés figyelmi folyamatok: figyelem tónusa, reakció idő, szabálytartás csoportosítás, egyenértékűség beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, szókincs*</p>	<p>mennyiségi differenciálás a képcsomag számsága tanulásszervezési mód kooperatív csoport páros munka</p>	<p>frontális</p>	<p>tanári irányítás</p>	<p>minta-kártyák, feladat-kártyák, képcsomag</p>
II. Az új tartalom feldolgozása*						
1.	<p>1.a) Folytasd a sort! 10-15 perc A tanító ugyanazon főfogalom alá tartozó szavakból elkezdi mondani egy sort: – ribizli, szilva, barack... vagy – felhőkarcoló, torony, kilátó... A gyermekeknek folytatniuk kell. Néhány példa főfogalomra-gyűjtőfogalomra: állat, háziállat, vadállat, gyümölcs, zöldség, szerszám, jármű, játék, élelmiszer, bútor, rovar, bolygó, hangszer, foglalkozás, virág, tantárgy, tulajdonság. Minden gyermeknek egy új szót kell hozzátenni. Az a gyermek, aki sokat gondolkodik, vagy már hallott szót mond, kiesik. A játék végén a gyermekeknek ki kell találni, és meg is kell magyarázni a szabályt.</p>	<p>*idői folyamatok szervezése, ritmus figyelmi folyamatok, figyelem tónusa, reakcióidő, szabálytartás hallási emlékezet fogalmi gondolkodás, főfogalom alá rendelés, gondolkodás rugalmassága, folyékonysága, eredetisége beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai*</p>	<p>a gyerekek elhelyezkedése (körben ülnek a földön/helyükön ülnek a padban) a következő választ adó gyermeket az előzőleg válaszoló választja ki feladatmegoldás módja: – képek folytatása rajban – szó sor folytatása írásban váltójelek alkalmazhatók Pl.: taps, koppantás, csettintés</p>	<p>az egész osztály egy csoport- csapatjáték</p>	<p>tanári irányítás</p>	<p>labda vagy babzsák</p>

Változat	Lépések, tevékenységek (az idő megjelölésével) (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	<p>1.b) Kakukktojás 5-15 perc Az előbbi játék azon változata, mikor a sorba oda nem illő szót, a kakukktojást kell a gyermekeknek megtalálni.</p> <p>Pl:</p> <ul style="list-style-type: none"> – alma, körte, spenót, barack – 2, 4, 7, 8 – és egyéb számsorok – formák – nagyság – sík-tér – óra, földgömb, kerékpár, hulahopp karika – kutya, ló, tehén, bagoly – fekete, zöld, Lilla, sárga – tej, tea, fagyi, kakaó – teherautó, gördeszka, kerékpár, busz – hajás baba, pöttyös labda, füzet, lego – gitár, kalapács, hegedű, zongora – karkötő, nyaklánc, cipő, fülbevaló 	<p>*hallási emlékezet figyelmi folyamatok, figyelem tónusa, reakcióidő, szabálytartás fogalmi gondolkodás, analízis-szintézis, azonosság, különbség, mennyiségfogalom beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, szókincs, főfogalom saját tudásról való tudás*</p>	<p>szavak száma (pár és csoportmunka esetében lehet képet is)</p> <p>a kakukktojás magyarázata</p> <p>váltójelek alkalmazhatók</p>	<p>az egész osztály egy csoport, illetve kooperatív pár, vagy csoportmunka</p>	<p>tanári irányítás</p>	<p>labda, babzsák, páros vagy csoportmunka esetén feladatlapok rajzzal</p>

2.	<p>2 Hol járunk, mit csinálunk? 5-15 perc A tanító mond egy fogalmat vagy főnevet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gyógyszertár - vasalás - erdőben - piac - kettő <p>és a gyerekeknek olyan szavakat kell mondani, amelyek kapcsolódnak ehhez a fogalomhoz.</p> <p>Az a gyermek, aki sokat gondolkodik, vagy már hallott szót mond, kiesik.</p>	<p>*figyelmi folyamatok, reakció idő hosszú távú memória fogalmi gondolkodás, analízis-szintézis, konkrét-absztrakt, meghatározás képessége, asszociációk, döntés, absztrakció, általános tájékozottság beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, szókincs saját tudásról való tudás*</p>	<p>kisebb gyerekek fogalmi: iskolatáska, osztály, óvoda, orvosnál, kert, fürdőszoba, tévé, kirándulás, Duna-part, tűzoltó, fodrász, születésnap, karácsony, állatkert, bevásárlás... matematikai előfogalmak, geometriai fogalmak, váltójelek alkalmazhatóak</p>	<p>az egész osztály egy csoport, illetve kooperatív pár, vagy csoportmunka. (írni-olvasni tudó gyerekek számára alkalmas kooperatív csoportban való játékra is)</p>	<p>tanári irányítás</p>	<p>labda, babzsák, páros vagy csoportmunka esetén feladatlapok rajzzal, szöveggel (szótagolva)</p>
----	--	--	--	--	-------------------------	--

Változat	Lépések, tevékenységek (az idő megjelölésével) (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
II. Az új tartalom feldolgozása*						
1.	<p>1.a) Rakjuk össze együtt! 5–10 perc A tanító felsorolja a „részeket”, s a gyerekek megnevezik az „egészet”. – Azt mondja a tanító: pikkely, uszony, farok – a gyerek mondja: hal. – Azt mondja a tanító: lábak, szőr, ugat— gyerekek mondják: kutya. (A „részek” lehetnek tulajdonságok, az „egészhöz” kapcsolódó cselekvések, fogalmak is.)</p> <p>1.b) Szedjük szét együtt! 10–15perc Másik változata, amikor a tanító az „egészet” nevezi meg, s a gyermekeknek kell a „részeket” megnevezni. A gyerekek ülhetnek körben, de maradhatnak a helyükön a padban is. Játsható babzsákkal, de kacsintással, keresztnév bemondásával is. Írn-olvasni tudó gyermekek számára alkalmas kooperatív csoportban való játékra is. Váltójelek alkalmazhatóak. Pl.: taps, koppantás, csettintés</p>	<p>*észlelési folyamatok figyelmi folyamatok hallási emlékezet, munkaemlékezet fantázia, képzelet rész-egész, analízis-szintézis, konkrét-absztrakt beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, szókincs*</p> <p>*észlelési folyamatok, figyelmi folyamatok, hallási emlékezet, munkaemlékezet, fantázia, képzelet rész-egész, analízis-szintézis, konkrét-absztrakt, beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, szókincs*</p>	<p>írásos feladatlap esetében segíthetjük a gyermekeket azzal, hogy kevesebb feladat van, illetve ha kell, szótároljuk a szavakat</p> <p>hallási „molekulák” beiktatása a felsorolásnál: hasonló hangzású szavak</p>	<p>az egész osztály egy csoport</p> <p>kooperatív csoport</p>	<p>labda, babzsák, páros vagy csoport-munka esetén feladatlapok</p>	

	<p>Példák (a teljesség igénye nélkül)</p> <ul style="list-style-type: none"> - szárny, toll, csőr - madár - nyél, sörte, száj, tisztítás - fogkefe - 4 kerék, kormány, sebességváltó - autó - 2 kerék, pedál, ülés, dinamó - bicikli - fűző, talp, sarok - cipő - 6 láb, döngicsél, mézgyűjtés - méhecske - 4 láb, vörös, ravasz - róka					
--	--	--	--	--	--	--